

Wymagania edukacyjne – organy SM II st. cykl 6 – cjo letni -2018

1. Zadania techniczno-wykonawcze i wiadomości.

Wiadomości dotyczą działania i budowy organów, a także obejmują rys historyczny rozwoju instrumentu od epoki baroku poprzez romantyzm do współczesności. Dotyczą zasad rejestracji utworów organowych w różnych epokach i różnych „szkołach”. Uwzględniają także zasady realizacji ozdorników w muzyce barokowej.

Ważnym zagadnieniem procesu nauczania jest właściwa rejestracja utworu organowego, która łączy się ze znajomością budowy instrumentów różnych epokach, znajomością różnych stylów oraz literatury organowej. Dobór głosów zależy od charakteru wykonywanego utworu oraz od typu i możliwości technicznych instrumentu. Podstawa rejestracji jest właśnie operowanie barwą dźwięku, zaś wynikające z tego różnice dynamiczne są zjawiskiem wtórnym.

Zadania techniczno - wykonawcze obejmują we wcześniejszych klasach takie zagadnienia podstaw techniki gry na instrumencie jak: gra na manuale, na pedale oraz jednoczesna gra na manuale i klawiaturze pedałowej. W grze na manuale należy rozwijać nie tylko biegłość palców, ale zwracać szczególną uwagę na zasady artykulacji i aplikatury organowej.

Początkowo zaleca się granie z uczniem ćwiczeń przeznaczonych na sam pedał. Dobrze jest przy tym nie ograniczać się do ćwiczeń granych tylko czubkiem, lecz wprowadzić od początku grę piętą. Daje to lepszą stabilizację stopy na pedale, rozluźnienie jej, a także przyzwyczajanie ucznia do ekonomicznego operowania stopą. Po wstępnym opanowaniu techniki gry na pedale można rozpocząć ćwiczenia na manual i pedał. Kolejnym etapem pracy ucznia jest opanowanie układy trzygłosowego /dwie ręce i pedał/. Po opanowaniu przez ucznia wszystkich zasad aplikatury pedałowej należy wdrażać go do samodzielnego jej opracowania w nowych utworach, zwłaszcza tam, gdzie nie jest umieszczona przez wydawcę /tzw.urtexty/.

Większość zadań techniczno-wykonawczych przeznaczona jest do realizacji w początkowych latach nauczania.

2. Gamy, pasaże, ćwiczenia, etiudy.

Na materiale gam i pasaży można przeprowadzać ćwiczenia różnorodnych problemów technicznych np. artykulacje: legato, non legato, staccato oraz ćwiczenia metryczne. Bardzo ważną rzeczą jest zwracanie uwagi na wykonywanie przez ucznia gam w odpowiednich tempach.

Przy realizacji ćwiczeń i etiid zawierających problemy techniczno-wykonawcze z zakresu każdej klasy można korzystać z podręczników wymienionych w obowiązującym programie nauczania.

Istotnym przykładem polskiej literatury pedagogicznej jest 12 etiid na pedał solo i 12 etiid manualowych z pedałem Mariana Sawy. Zawierają one najistotniejsze problemy techniczne związane z grą na manuale i pedale.

3. Czytanie nut a vista.

Przez cały okres nauki należy kształcić u ucznia umiejętność czytania nut a vista i transponowanie. Umiejętność swobodnego czytania nut wymaga systematycznego ćwiczenia i nakłada na pedagoga obowiązek poświęcenia tej sprawie specjalnej uwagi i wysiłku.

Przy nauce czytania a vista należy zwrócić uczniowi uwagę na koniczność wzrokowej analizy utworu. Przed rozpoczęciem grania utworu a vista uczeń powinien:

- zaznajomić się dokładnie z imieniem i nazwiskiem kompozytora oraz tytułem utworu
- dokładnie odczytać klucze, znaki przykluczowe, oznaczenia metrum, określić tempo, tonację
- zaznajomić się z fakturą utworu

Dopiero po takiej wstępnej analizie uczeń może rozpocząć granie utworu przestrzegając:

- jednoczesnego odczytywania tekstu na manuale i pedale
- dokładnego zapamiętywania wartości rytmicznych oraz artykulacji

4. Utwory dawnych mistrzów

Ze względu na różnorodność form i gatunków muzyki dawnej dział ten został podzielony na dwie części: utwory manualowe i utwory z pedałem.

Utwory manualowe przewidziane są do realizacji nie tylko na pierwszym roku nauczania, lecz w ciągu całego cyklu kształcenia. Istnieje szereg pozycji repertuarowych repertuarowych okresu baroku pisanych bez pedału a jednak trudnych technicznie i muzycznie /partity wariacje chorałowe, fantazje/. Wykonywanie tych utworów pozwala uczniom nie tylko na doskonalenie biegłości palcowej, ale także zapoznanie ze sposobami interpretacji muzyki barokowej z różnych ośrodków europejskich.

Utwory z pedałem są zróżnicowane na figuracyjne /toccaty/ i polifoniczne /ricercary, ciacony, passacaglie, preludia i fugi/. Oba te typy utworów z pedałem należy uwzględnić w procesie nauczania w klasach II-VI. W klasie IV

zaleca się realizowanie formy ciacony i passacagli z uwzględnieniem specyfiki interpretacyjno-registracyjnej tych form.

5. Formy triowe, sonaty

są najtrudniejszymi do opanowania technicznego. Wymagają one niezależności rąk na dwóch manualach i nóg na pedale. W początkowej fazie ich realizacji należy grać w bardzo wolnych tempach i wymagać od ucznia aby każdą rękę oddzielnie z pedalem.

6. Opracowania chorałowe

są formą bardzo charakterystyczną dla muzyki organowej. Wiążą się one bardzo ściśle z cantus firmus wziętym z chorały protestanckiego. Dla lepszego zrozumienia muzycznego sensu. Pożądane jest zaznajomienie ucznia z ich tekstem słownym i melodią.

Ponieważ zarówno chorałach Bacha zawartych w Orgelbüchlein, które są podstawą repertuaru szkoły muzycznej II st. Z zakresie tego dzieła, jak i w innych chorałach Bacha, a także w chorałach innych kompozytorów jak Buxtehude, Pachelbel, pojawiają się różnego typu problemy techniczno-wykonawcze, należałoby je usystematyzować w sposób następujący:

- chorały manualowe trzy i czterogłosowe oraz jeden lub dwa chorały z bardzo prostą partią pedalu
- chorały z pedalem wykonywane na dwóch manualach
- chorały z pedalem wykonywane na dwóch manualach z głosem solowym bez ozdobników
- trudniejsze kanony oraz chorały z głosem solowym a manuale i wieloma ozdobnikami
- chorały z głosem solowym w pedale i trudniejsze opracowania chorałowe zawierające uprzednio przerabiane problemy

7. Utwory J. S. Bacha

w skład tego działu wchodzi przede wszystkim formy o charakterze czysto polifonicznym. Realizację tych form należy stopniować:

- manualowe fugety i fugi trzy i czterogłosowe
- małe preludia i fugi
- pojedyncze preludia i fugi oraz formy polifoniczne
- łatwiejsze preludia i fugi
- większe dzieła /fantazje, preludia, toccaty, fugi/ zawierające rozmaite problemy techniczno-wykonawcze

8. Muzyka romantyczna i współczesna.

W utworach z tego działu należy zwrócić uwagę na stronę interpretacyjną, tak bardzo odmienną od interpretacji muzyki barokowej. Istotnym jest rozwijanie u

uczniów już od pierwszego roku nauki umiejętności swobodnego posługiwania się tzw. szafą ekspresyjną.

9. Utwory kompozytorów polskich –

Należyte uwzględnienie tego działu w przebiegu procesu nauczania jest bardzo ważne, ze względu na potrzebę uświadomienia uczniom bogactwa naszej rodzimej twórczości organowej. W repertuarze przykładowym uwzględniono zarówno muzykę dawną jak również utwory romantyczne i współczesne. W planowaniu całorocznego repertuaru dla ucznia należy uwzględnić obie kategorie tych utworów.

1. FORMY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ

- a) egzamin promocyjny
- b) przesłuchania półroczne
- c) audycje muzyczne – 1 w semestrze
- d) konkursy
- e) przesłuchania CEA

III KRYTERIA OCENY UCZNIĄ

III.1. Kryteria oceny wystawianej przez nauczyciela:

- zainteresowanie przedmiotem,
- aktywność ucznia podczas lekcji,
- rzetelność, systematyczność i świadomość pracy domowej,
- postępy w zdobywaniu umiejętności technicznych i muzycznych,
- samodzielność przy opracowywaniu łatwiejszych pozycji repertuarowych,
- kreatywność w pracy nad interpretacją utworu,
- ilość i jakość zrealizowanego materiału,
- udział w koncertach,
- udział i osiągnięcia w konkursach szkolnych i pozaszkolnych,
- frekwencja,
- dyscyplina, kultura osobista.

III/2 Kryteria oceny wystawianej przez komisję:

- stopień trudności oraz jakość wykonanego programu na przesłuchaniu lub egzaminie,
- ilość opanowanych pozycji repertuarowych w ciągu roku (minimum wymagań programowych),
- postępy w zdobywaniu umiejętności technicznych i muzycznych,
- udział i osiągnięcia w konkursach szkolnych i pozaszkolnych,
- wkład pracy ucznia i wywiązywanie się z obowiązków.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

- zaprezentował grę bezbłędną technicznie i jednocześnie wyjątkowo interesującą muzycznie, na poziomie rzadko spotykanym w danej klasie,
- wykonał program znacznie wykraczający poza wymagania edukacyjne,
- jest samodzielny i wyjątkowo twórczy w pracy nad interpretacją utworu,
- jest bardzo aktywny na lekcjach, wyjątkowo zainteresowany przedmiotem,
- rzetelnie i systematycznie przygotowuje się do wszystkich zajęć,
- znacznie przekroczył minimum wymagań programowych,
- robi znaczne postępy w zdobywaniu umiejętności technicznych i muzycznych,
- bierze udział w konkursach szkolnych, regionalnych, ogólnopolskich lub międzynarodowych i odnosi sukcesy,
- systematycznie bierze udział w koncertach szkolnych i pozaszkolnych,
- ma wzorową frekwencję.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- zaprezentował grę bardzo dobrą technicznie i interesującą muzycznie,
- wykonał program całkowicie spełniający lub wykraczający poza wymagania edukacyjne,
- jest samodzielny i aktywny w pracy nad interpretacją utworu,
- jest aktywny na lekcjach, zainteresowany przedmiotem,
- systematycznie przygotowuje się do zajęć,
- przekroczył minimum wymagań programowych,
- robi duże postępy w zdobywaniu umiejętności technicznych i muzycznych,
- bierze udział w konkursach szkolnych, regionalnych, i odnosi sukcesy,
- systematycznie bierze udział w koncertach szkolnych i pozaszkolnych,
- ma bardzo dobrą frekwencję (brak nieobecności nieusprawiedliwionych).

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- zaprezentował grę poprawną technicznie i muzycznie, z niewielkimi niedociągnięciami (np. w zakresie tempa, dyscypliny rytmicznej lub jakości dźwięku,) lub nielicznymi potknięciami,

- wykonał program całkowicie spełniający wymagania edukacyjne,
- stara się być aktywny i samodzielny w pracy nad interpretacją utworu,
- przejawia zainteresowanie przedmiotem,
- z reguły systematycznie przygotowuje się do zajęć,
- zrealizował minimum wymagań programowych,
- robi postępy w zdobywaniu umiejętności technicznych i muzycznych,
- bierze udział w konkursach szkolnych,
- bierze udział w koncertach szkolnych i pozaszkolnych,
- ma dobrą frekwencję.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- zaprezentował grę z wyraźnymi brakami technicznymi i muzycznymi, lecz z zadatkami na postęp, np. przy podjęciu systematycznej pracy (potknięcia, zbyt wolne tempa, brak precyzji, mało zróżnicowana dynamika i mała wrażliwość muzyczna),
- wykonał program spełniający wymagania edukacyjne,
- jest bierny i mało samodzielny w pracy nad interpretacją utworu,
- przejawia słabe zainteresowanie przedmiotem,
- niesystematycznie przygotowuje się do zajęć,
- zrealizował tylko minimum wymagań programowych,
- robi niewielkie postępy w zdobywaniu umiejętności technicznych i muzycznych, co może uniemożliwić dalsze kształcenie,
- nie bierze udziału w konkursach szkolnych lub osiąga w nich niską punktację,
- ma niezadawalającą frekwencję.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

- zaprezentował grę z wyraźnymi brakami technicznymi i muzycznymi, rokując nikłą nadzieję na postęp,
- wykonał program spełniający w minimalnym stopniu wymagania edukacyjne,
- jest bierny i niesamodzielny w pracy nad interpretacją utworu,
- przejawia brak zainteresowania przedmiotem,
- rzadko jest przygotowany do zajęć,
- nie zrealizował minimum wymagań programowych,
- nie robi postępów w zdobywaniu umiejętności technicznych i muzycznych, co uniemożliwia dalsze kształcenie,
- nie bierze udziału w konkursach szkolnych lub osiąga w nich niską punktację,
- ma słabą frekwencję, na granicy możliwości nieklasyfikowania.

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- wyraźnie nie spełnia wymagań dydaktycznych i nie rokuje żadnych nadziei na rozwój techniczny i muzyczny.

Treści nauczania do realizacji z dostosowaniem do możliwości ucznia.

Koncert do wykonania w cyklu :klasy I – VI

KL. I

- Ćwiczenia pedałowe, etiudy pedałowe (2-4 szt.)
- Utwory manualowe „Starych mistrzów” (4 szt.)
- Utwory po-barokowe (2-4 szt. w zależności od wielkości formy)
- Preludia chorałowe (2-4szt. w zależności od wielkości formy)
- gra a’vista

Przesłuchanie śródroczne:

3 utwory z poszczególnych działów w tym jeden z pamięci, a’vista

Egzamin promocyjny:

4 utwory z poszczególnych działów w tym jeden z pamięci

Udział w audycji klasowej w każdym semestrze lub udział w konkursie.

KL.II

- Ćwiczenia pedałowe, etiudy pedałowe
- Utwory „Starych mistrzów” (2 szt.)
- Preludium i fuga barokowa (2 szt.)
- Preludium barokowe (2 szt.)
- Utwory po-barokowe z uwzględnieniem muzyki polskiej i współczesnej (2 szt.)
- Utwór o formie triowej (2 szt.)
- gra a’vista

Przesłuchanie śródroczne:

4 utwory z poszczególnych działów w tym jeden z pamięci, a’vista

Egzamin promocyjny:

4 utwory z poszczególnych działów w tym jeden z pamięci

Udział w audycji klasowej w każdym semestrze lub udział w konkursie.

KL.III

- Ćwiczenia pedałowe, etiudy pedałowe
- Preludium i fuga barokowa (2 szt.)
- Preludium barokowe (2 szt.)
- Preludia chorałowe (2 szt.)
- Utwory po-barokowe z uwzględnieniem muzyki polskiej i współczesnej (2 szt.)
- Utwór o formie triowej (2 szt.)
- gra a'vista

Przesłuchanie śródroczne:

4 utwory z poszczególnych działów w tym jeden z pamięci, a'vista
Egzamin promocyjny:

4 utwory z poszczególnych działów w tym jeden z pamięci

Udział w audycji klasowej w każdym semestrze lub udział w konkursie.

KL.IV

- Ćwiczenia pedałowe, etiudy pedałowe
- Preludium i fuga barokowa (2 szt.)
- Preludium barokowe (2 szt.)
- Preludia chorałowe (2 szt.)
- Utwory po-barokowe z uwzględnieniem muzyki polskiej i współczesnej (2 szt.)
- Utwór o formie triowej (2 szt.)
- gra a'vista

Przesłuchanie śródroczne:

4 utwory z poszczególnych działów w tym jeden z pamięci, a'vista
Egzamin promocyjny:

4 utwory z poszczególnych działów w tym jeden z pamięci

Udział w audycji klasowej w każdym semestrze lub udział w konkursie.

KL.V

- Ćwiczenia pedałowe, etiudy pedałowe
- Preludium i fuga barokowa (2 szt.)
- Preludium barokowe (2 szt.)
- Preludia chorałowe (2 szt.)
- Utwory po-barokowe z uwzględnieniem muzyki polskiej i współczesnej (2 szt.)
- Utwór o formie triowej (2 szt.)
- gra a'vista

Przesłuchanie śródroczne:

4 utwory z poszczególnych działów w tym jeden z pamięci, gra a'vista
Egzamin promocyjny:

4 utwory z poszczególnych działów w tym jeden z pamięci

Udział w audycji klasowej w każdym semestrze lub udział w konkursie.

Wyjątki: program egzaminu promocyjnego lub przesłuchania śródrocznego może ulec zmianie w przypadku:

- Udziału ucznia w przesłuchaniach, konkursach krajowych i zagranicznych
- Udziału ucznia w szczególnych przedsięwzięciach muzycznych (np. koncert kompozytorski, monograficzny...)
- Program egzaminu będzie wykonywany na instrumencie uniemożliwiającym lub w dużym stopniu utrudniającym wykonanie każdej z wymaganych form.
- W wyniku wniosków nadzoru pedagogicznego wymagania edukacyjne mogą ulec zmianie.
- Wymagania edukacyjne winny być dostosowane do możliwości ucznia gwarantujące rozwój.

Kl. VI

I semestr

- Sonata J. S. Bacha (wolna i szybka część)
- Utwór przed- bachowski (1 szt.)

Egzamin dyplomowy

- Preludium i fuga J. S. Bacha (1 szt.)
- Preludium chorałowe (kolorowane) J. S. Bacha (1 szt.)

- Utwór epoki romantycznej (1 szt.)
- Utwór XX/XXI w. (1 szt.)